

Kadınlar Arasında: Şer

Ceren Boğaç
cerenbogac@hotmail.com

Bu yazı, erkin kadın üzerinde kurduğu şiddete dayalı iktidar hakkında değil. Mülkiyet sorunsalı, postmodern feminist manifestolar veya sahipliğin tanımı hakkında da değil. Kelimelere akıtacaklarım, erkeklerin bu düzen içinde çoktan kaybettikleri değerler karşısında bunca zaman direndikten sonra, kadınların neden şimdi vazgeçmiş olabilecekleri sorusunun içsel bir monoloğu sadece...

Her şey ne zaman değişti böyle? Zeus'un öfkeli şimşekleri, Anadolu'nun iri memeli, geniş kalçalı ve çıplak tanrıçalarının yerini alalı kaç asır geçti? Sahi, yaratma gücünü sadece yaşam sunmak için kullanan kadın, ne zaman büküldü iktidarın karşısında? Feminizm ve antropoloji, kadının toplumsal düzene egemen olduğu dönem var mıydı/yok muydu tartışıla dursun; ataerkinin salt bir mülkiyet hırsından, kadını tek eşli, iffetli, uysal ve itaatkar kalıba evire çevire sokuşturduğu dünyanın geldiği hal ortada. Öyle ya; çok eşli yapıda çocuğun hangi anadan doğduğu ve mirasın devamının bu yolla süreceği bilinirken, erkeğin şimşeklerini dört bir yana savurup kendi soyunun mülkiyet edinebilmesi için kadını kontrol altında tutacağı bir kalıba sokması başka nasıl bir düzene sürükleyebilirdi bizi?

Peki, nedir erkeği böylesi bir iktidar hırsı içinde, acizliğe, kabalığa ve toplu katliamlara sürükleyen (!) kadının farkı? Yuvarlak hatlar, karmaşık bir üreme sistemi veya nispeten daha zayıf kaslar mı? Antik Yunan'dan tek tanrılı ilk dine varana değin her yüzyılda otoritenin ödünü koparan yoktan var etme gücü mü? Yoksa her şeye rağmen mutlak değerleri kaybetmemek için gösterdiği ağırbaşlı direnç mi? Ya da tüm hayatının sonsuz bir aşk arayışından ibaret olması ve bunun ölüm-cül tehlikesi mi?

Bu yazı, erkin kadın üzerinde kurduğu şiddete dayalı iktidar hakkında değil. Mülkiyet sorunsalı, postmodern feminist manifestolar veya sahipliğin tanımı hakkında da değil. Kelimelere akıtacaklarım, erkeklerin bu düzen içinde çoktan kaybettikleri değerler karşısında bunca zaman direndikten sonra, kadınların neden şimdi vazgeçmiş olabilecekleri sorusunun içsel bir monoloğu sadece...

Erkeğin binlerce yıldır kadını içine sokuşturduğu, İsa'dan önce beşinci yüzyılda yaşamış Yunan filozofu Parmenides'in bahsettiği 'hakikat çemberi'nden başkası değil. Herbirimizin akıl yoluyla oluşturduğu hakikat çemberi var ve ötekileştirdiğimiz herkes, korktuğumuz ve yüzleşmekten kaçındığımız her şey o çemberin dışında. Peki, ana hatları erkin doğru ve sınırlarıyla çizilmiş bu çemberin içinde ne var?

Kadın hakkında yazmak, Dante ile cehennem katmanlarına yavaş yavaş inmek gibi... Ben bu seferlik, kadının hakikat çemberinde, hemcinsleriyle olan

ilişkilerinin üç katmanına inecek cesareti buluyorum kendimde: Ailenin kadınları, kız arkadaşlar ve iş ortamındaki dişiler.

Birinci Katman: Aile Kadınlarının Piyasası

Tüm bu katmanlar içinde belki de anlaşılması en zor olan kadını yetiştiren kadınlar. Özellikle kadın fertlerin (ilginçtir ki genellikle teyzelerin) oldukça fazla olduğu aile ortamlarında, kadın algısının yansımaları olan erkek profilleri (en çok da otoriter, mesafeli ve tutucu baba), acı bellekleri (ihaneler, yasak aşklar, vazgeçilen hayaller), içselleştirilmiş fobiler, irmik irmik karşı tarafa işleniyor. Ev içine sızan kapitalizm, kadının anne olmasının, abla/kardeş olmasının, hala/teyze olmasının ritüellerini, başka bir deyişle aile piyasasını şekillendiriyor. Piyasa sözcüğü burada biraz yadırganabilir; fakat arz ve talebin mutlak kadın dayanışmasıyla karşılandığı bu ortamı anlatabilecek bence daha doğru bir sözcük yok. Bu piyasa aynı zamanda tüm bu kadınlar arası ilişkilerin yönettiği kolektif yaşam biçimini de tanımlıyor. Yani aslında erkin belirlediği çemberin içindeki dekorasyon, el yordamıyla ailenin kadınları tarafından yapılıyor ve evin küçük kızları da bundan mutlak nasibini alıyor.

- Ama çemberin için güvenli! Çünkü hepimiz tutsaklığımızı seviyoruz.

İkinci Katman: Kız Arkadaşlar Komünü Hükümeti

Deneyimlediğim kadarıyla, kadının sosyal yaşamdaki tüm politikalarını kız arkadaşlar komünü yönetiyor. Platon'un Mağara alegorisi derslerimden öğrencilerimle 'mekan, gerçeklik, zaman' tartışmalarında en çok bahsettiğim hikayelerden biridir. Platon'un 'Devlet' kitabında yer alan alegoride, bir mağaranın karanlığında, sırtları ışık kaynağına dönük, birbirlerine zincirlenmiş köleler, arkalarından geçen nesnelere sadece önlerindeki duvara düşen gölgeleriyle algılayabilmekte, arkaya dönüp bakamamaktadırlar. Yani dünyaya dair algıları, karanlıktaki gölgeler üzerinden oluşmakta, nesnelere gerçekte neye benzediğini bilmemektedirler. Bir gün zincirlerinden kurtulan kölelerden biri mağaradan çıkar ve ışıktan gözleri

kamaşır. Daha sonra etrafı algılamaya başlar ve gölgeleriyle tanıdığı nesnelere gerçek biçimleriyle karşılaştıkça kafası karışır. Geri dönüp gördüklerini mağaradakilerle paylaşmaya kalkıştığı zaman ise, böyle bir gerçekliği bilmeyen ve reddeden diğer köleler onunla alay ederek dışlarlar. Ne yazık ki salt kadınlardan oluşan ve birbirleriyle varoluşçu bir ilişki kuran arkadaş gruplarının bu benzetmeden farkı yoktur.

- Karanlık mekanların gölgeleri arasında yaşayan kadınlar, hiçbir yoldaşlarının pervane misali ışığa uçarak yok oluşuna müsaade etmez! Işık tehlikelidir.

Üçüncü Katman: İş Ortamındaki Dişilerin Karanlık Labirenti

Labirent sözcüğü akla evreni bir kütüphane, dünyayı ise bir kitap olarak gören Arjantinli yazar Jorge Luis Borges'i getirir. Çünkü 'labirent' bu yazarla özdeşleşmiş bir sözcüktür. Borges'in labirenti, kişinin her seferinde kendisinin farklı bir yüzüyle karşılaştığı ve sonucunun ne getireceği belli olmayan yeni seçimlere zorlandığı koridorlardır. Yazara göre evren değişen, büyüyen, sonsuz olasılıkları olan zaman ağlarından oluşur. Labirent de tıpkı evren gibidir ve içindeki her dönüş farklı bir gerçekliğe açılır. Bence kadının iş ortamı tam da böyle bir yerdir. İş ortamındaki kadın dayanışması ise, zemini her an bükülebilen, çıkmaza girince karabasana dönüşen, çıkarlar tekken bütün, değilken çok parçalı yapısıyla sonsuz olasılıklara açılan ve tahmini hiçbir zaman mümkün olmayan bir cangıldır. Ekseriyetle güven de barındırmaz.

- Medeniyet kurmak için baltalarımızla girdiğimiz bu ormandaki her dişi, ağlattığı hemcins iş arkadaşının gözyaşlarını, silahındaki kanı temizlediği mendille siler. Yaşasın kadın dayanışması!

Peki her geçen gün giderek derinleşen ve katmanları kararan bu çemberin dışına nasıl çıkacağız? Kadın sabırlıdır. Bekler... bekler... bekler...

Beklemek, beklentilerinizle yaşamınızı sürdürmeniz demektir. Oysa insanın istediği hayatı yaşayabilmesi için eyleme geçmesi gerekir ki, bu da zamanın bireysel bükülmesiyle alakalı bir durumdur. Hayat bazen zamanda büyük bir kı-

**Beklemek,
beklentilerinizle
yaşamınızı
sürdürmeniz
demektir. Oysa
insanın istediği
hayatı
yaşayabilmesi için
eyleme geçmesi
gerekir ki, bu da
zamanın bireysel
bükülmesiyle
alakalı bir
durumdur**

rılmadır ve insan tam da o kırılma anında görüşünü netleştirebilir. Bunun için çemberin dışına bir adım atmak gerekir. Daha ayak havadayken çoğu kadının altında dünya sallanmaya başlar ve o anda çemberlerindeki katmanların daha da derinlerine kaçar kaçar kaçar...

- "Mutsuz; ama güvendeyim!"

Onlara benzediğin için ailen, arkadaşların ve iş yerindekiler seninle gurur duyuyor! Düşününde hep birlikte göbek atacağız.

Belki bunu söylemek ileriye gitmek olacak; ama bahsettiğim her üç katmanda da kadın dayanışmaları kolektif mutsuzluğun sürekliliği üzerine kuruludur. Bu bir şer problemi de değildir üstelik; çünkü kadınlar arası kötülük hiçbir zaman görünür kılınmaz. Bir kadının çemberi içindeki her katmanda kendi-

sine benzeyen birçok yabancı vardır. Julia Kristeva'nın dediği gibi belki de herkesin içindeki yabancı çok tanıdık biridir. O kadar tanıdık ki, çoğumuz onu yok sayarak yaşamayı öğrenmişizdir. Yani kadının bir yandan sanısal kişiliği, bir yandan içsel kişiliği ve bir yandan da nedensiz korktuğu ama uzun zaman önce ehliştirdiği yabancı kişiliği hiç kimseye huzur vermez. Fakat bu huzursuzluk hemcinsler arasında her daim anlaşılabilir ve affedilebilir bir durumdur; çünkü sonuçta herkes mutsuzdur!

Kaçımız kendimiz olabilmek için her şeyi (ama gerçekten her şeyi!) kaybetmeyi göze alabiliriz? "Yanlış hayat doğru yaşanmaz" der Adorno. Bir yalan gibi yaşanan tüm hayatlar yalan olur sonunda. Tıpkı bir adrese varmak gibi, bir insana varmanın da yüzlerce yolu vardır. İster kendimize, ister başkasına, biri yürüyen diğeri ise

bekleyen iki insan asla karşılaşmaz. Ne kadar zor da olsa, kadının kendini, huzuru, mutluluğu ve aşkı bulabilmesi için, tüm katmalarından geçerek hakikat çemberinin dışına çıkması gerekir. Her şeyi kaybetmek dediğimiz şey, bir yalandan uyanmaktır belki de.

Kaynaklar

Friedrich Engels - The Origins of the Family, Private Property and the State, 1884, translated by Ernest Untermann, Chicago: Charles H. Kerr & Co., 1909.

Julia Kristeva, Strangers to Ourselves, translated by Leon S. Roudiez, New York: Columbia University Press, 1991.

Platon, Devlet, İstanbul, İş Bankası Kültür Yayınları/Hasan Ali Yücel Klasikler Dizisi, 2008.